

---

# CES-Luspebryggan 2005

---

Standardiserad ringmärkning i Lule lappmark  
*Håkan Tyrén*



Lössångare. Foto: Håkan Tyrén

---

Ett samarbete mellan:



**VATTENFALL**



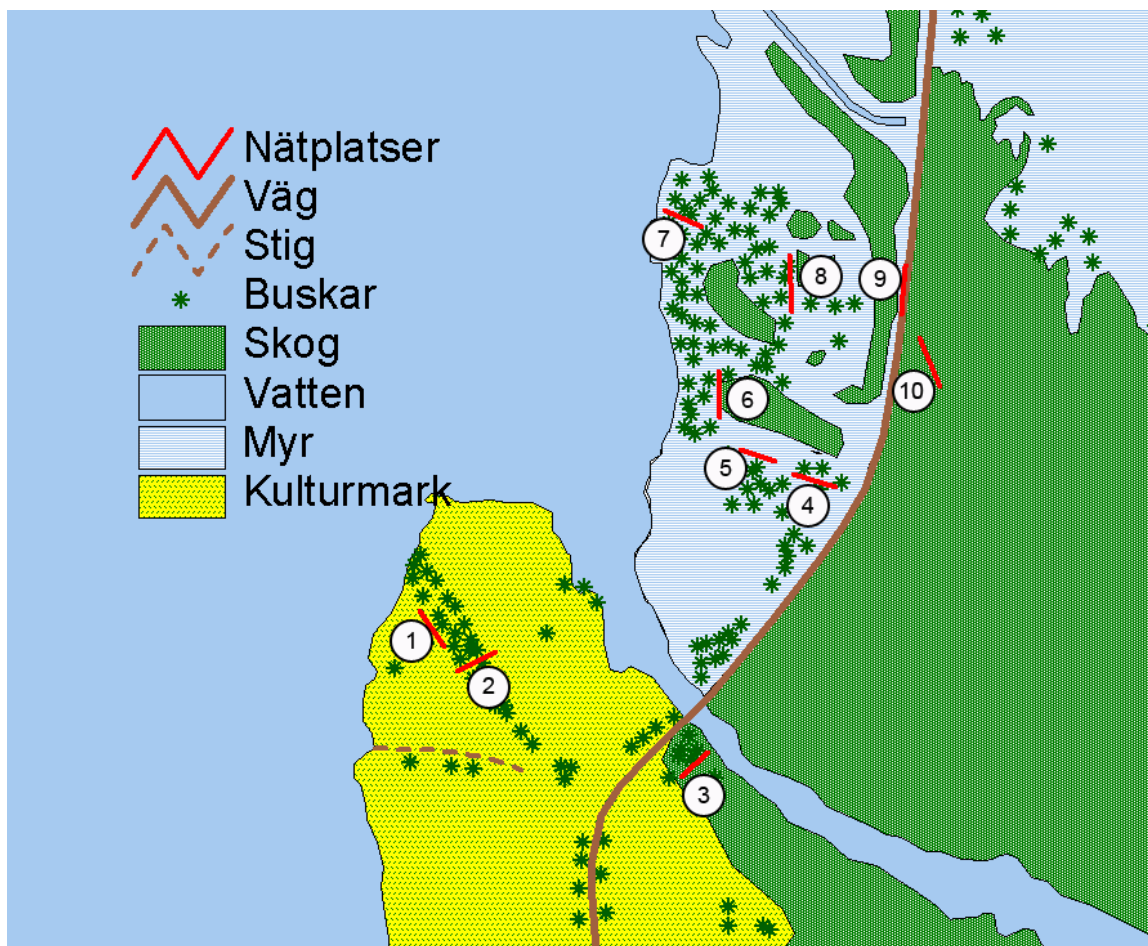
LÄNSSTYRELSEN  
I NORRBOTTENS LÄN

## Bakgrund

CES (Constant Effort Sites) är en standardiserad ringmärkningsmetod som använts i Sverige under 10 år. Syftet med CES-märkningen är att kunna analysera trender i populationsstorlek, reproduktion och mellanårsöverlevnad hos de arter som fångats. CES-Luspebryggan ingår som en fångstplats i ett nationellt program, CES-Sverige. Fångstplatsen vid Luspebryggan startades upp 2005 av Gällivare naturskyddsförening med stöd av Vattenfall AB Vattenkraft och Länsstyrelsen i Norrbottens län. Luspebryggan är också den första CES-platsen i Norrbottens län.

## Förberedelser och förutsättningar

Under 2004 gjordes en del grundläggande förberedelser. Ett antal nätplatser testades för att bedöma var fångsteffektiviteten kunde vara som högst. Den plats som valdes låg vid Vuosmaajokks utflöde i Storlule. Nätplatser för 11 nät röjdes samtidigt. Under januari 2005 ritades en karta över CES-området och nätplatserna (figur 1).. Kartan reviderades efter att en av nätplatserna tagits bort av praktiska skäl.



Figur 1. Karta över CES- Luspen vid Vuosmaajokks utflöde. Området består av buskmark, huvudsakligen fuktig. Kartan visar fångstnätens numrering och placering.

Eftersom 2005 var första verksamhetsåret hade vi möjlighet att placera ut näten på valfri plats, välja fångstbiotop och datum samt vilka tider på dygnet som CES-märkningen skulle genomföras (se bilaga 1). Med Luspebryggans nordliga läge hade vi också friheten att genomföra CES-märkningen vid 10 olika tillfällen, vilket vi valde att göra, istället för normalt 12 fångstillfällen. Koordinaterna för fångstplatsen är 7444069 N, 1673330 E (5-km ruta i rikets nät: 27J8E). Huvudbiotopen är fuktig buskmark.

Ansvarig ringmärkare har varit Håkan Tyrén, Koskullskulle. Övriga medhjälpare har varit Hans Gustafsson, Malmberget och Rolf Gustafsson, Luleå.

## Resultat

Fångstillfällena har varit fördelade mellan 5 juni- 28 augusti under 10 tillfällen. Framförallt har fångsten bedrivits på morgon/förmiddagar. Vid två tillfällen avbröts märkningen p.g.a. regn, men räknades ändå som fullständiga märkningar eftersom minst 4 timmars märkning genomfördes vid varje tillfälle. Sammanlagt var näten uppsatta för ringmärkning under 57 timmar. Datum, tider och nätdata för ringmärkningen framgår av tabell 1.

Tabell 1. Datum och tider för ringmärkning samt nätdata och kommentarer för de olika ringmärkningstillfällena 2005.

|    | År   | Månad | Dag | Starttid | Stoptid | Nät antal | Nät meter | Nät-metertimmar | Kommentarer         |
|----|------|-------|-----|----------|---------|-----------|-----------|-----------------|---------------------|
| 1  | 2005 | 06    | 05  | 06.00    | 10.00   | 10        | 9         | 360             | Avbrott p.g.a. regn |
| 2  | 2005 | 06    | 12  | 06.00    | 12.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 3  | 2005 | 06    | 25  | 05.00    | 11.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 4  | 2005 | 07    | 02  | 10.00    | 16.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 5  | 2005 | 07    | 16  | 08.00    | 14.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 6  | 2005 | 07    | 22  | 06.00    | 12.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 7  | 2005 | 07    | 30  | 06.00    | 12.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 8  | 2005 | 08    | 11  | 09.15    | 14.15   | 10        | 9         | 450             | Avbrott p.g.a. regn |
| 9  | 2005 | 08    | 18  | 06.00    | 12.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
| 10 | 2005 | 08    | 28  | 06.00    | 12.00   | 10        | 9         | 540             |                     |
|    |      |       |     |          |         |           |           | <b>5130</b>     |                     |

Totalt ringmärktes 162 individer och 24 kontrollerades under de 10 tillfällen som CES-Luspebryggan genomfördes. Sammanlagt fångades 21 olika arter. Den procentuella fördelningen mellan adulta (vuxna) individer och juvenila (unga) var 60% adulta och 40% juvenila under hela fångstperioden (tabell 2). Adulta dominerade numerärt fram till 22:a juli sedan ökade antalet juvenila individer. De första unga fåglarna fångades 16:e juli. Vid sista fångstillfället fångades 33 individer vilket var största fångstsumman för ett enskilt CES-tillfälle. Lövsångare, sävsparv och blåhake dominerade i fångstsummorna med 83, 43 och 18 individer för respektive art. Övriga arter uppvisade låga fångstsummor (< 10 individer). I slutet på CES-perioden fångades några ovanliga arter för Lule lappmark såsom ärtsångare, dvärgsparv, rosenfink och svarthätta. Tabell 3 sammanfattar samtliga fångade arter/individer (nymärkningar och kontroller) fördelade på de olika fångstillfällena. Tabell 4 redovisar andelen juvenila individer/art samt andelen juvenila totalt för samtliga arter.



Tabell 4. Andelen juvenila individer i förhållande till totala fångstsumman per art samt andelen juvenila individer sammanlagt för samtliga arter över hela säsongen 2005.

| Art\ Datum       | Adulta | Juvenila | Andel Juvenila (%) |
|------------------|--------|----------|--------------------|
| Bergfink         | 4      | 3        | 43                 |
| Blåhake          | 8      | 10       | 56                 |
| Dvärgsparv       |        | 1        | 100                |
| Enkelbeckasin    | 1      |          | 0                  |
| Gråsiska         | 1      | 1        | 50                 |
| Grönsiska        | 1      |          | 0                  |
| Gulärta          |        | 2        | 100                |
| Järnsparv        | 3      | 1        | 25                 |
| Lövsångare       | 64     | 19       | 23                 |
| Rosenfink        |        | 1        | 100                |
| Rödstjärt        |        | 1        | 100                |
| Rödvingetrast    | 4      |          | 0                  |
| Svarthätta       |        | 1        | 100                |
| Sädesärta        | 2      |          | 0                  |
| Sävspärv         | 19     | 24       | 56                 |
| Sävsångare       | 1      |          | 0                  |
| Talgoxe          |        | 2        | 100                |
| Talltita         | 1      | 2        | 67                 |
| Taltrast         | 1      | 1        | 50                 |
| Trädgårdssångare | 1      | 5        | 83                 |
| Ärtsångare       |        | 1        | 100                |
| Totalt           | 111    | 75       | 40                 |

### Diskussion/Kommentarer

År 2005 var den första CES-märkningen som genomfördes vid Luspen och några trender eller analyser av populationsfluktuationer går därför inte att göra. Däremot kan vi tolka vissa resultat utifrån de fångster som gjordes. Vid första märkningen 5:e juni fångade vi många lövsångare, betydligt flera än vid de kommande tillfällena. Orsaken är sannolikt att flyttningen ännu pågår och att det sker en utlokalisering till häckningslokalerna ännu en bit in i juni. CES-fångsten bör ju i första hand representera en häckande population. Diskussionen kring startdatum för CES-platser lokaliserade långt norrut fördes med ansvariga för CES-Sverige innan vi startade verksamheten vid Luspebryggan och resulterade i att de första två fångstillfällena i maj kan utgå för fångstplatser norr om 61:a breddgraden. Man kan förvänta sig att de lövsångare som inte flyttat klart i början av juni är i slutfasen av flyttningen och häckar i Lule lappmark.

De första ungfågeln fångades 16:e juli och efter 30:e juli dominerar antalet juvenila individer. En ung dvärgsparv fångades vid sista märktillfället. Utifrån att vi besökt Luspebryggan frekvent under hela häckningssäsongen utan att varken hört sång eller varningslåten bedömer vi att dvärgsparven inte har häckat vid Luspen i år. Det är sannolikt ett resultat av en häckning på annan lokal i regionen. Förutom dvärgsparven fångades även en ärtsångare, en rosenfink och en svarthätta vilka samtliga är ovanliga arter för Lule lappmark. Dessa arter har heller inte hörts sjunga under häckningssäsongen och vår bedömning är att de påbörjat höstflyttning via Luspebryggan.

Många CES-platser klagade under pågående säsong att antalet fångade individer var betydligt lägre 2005 än tidigare år (minskningar på 40-50% uppgavs via e-post). Eftersom vi inte har några tidigare CES-data från Luspebryggan kan vi inte bedöma om det skett någon reell minskning från tidigare år. Däremot genomförde vi ringmärkningar vid Luspen 2004 för att hitta lämpliga nätplatser. Vi hade då betydligt fler individer per fångstdag än vi haft under något CES-tillfälle 2005.

Andelen juvenila individer är ett mått på hur årets häckningar lyckats. Vid Luspen fångades sammantaget 40% unga individer, vilket vid jämförelser med redovisning från CES-Sverige 2004 där snittet för samtliga CES-platser varit 54% (spridning: 33-62%) upplevs som något låga, men ändå inom spridningsmättet. En sammanställning över samtliga CES-platser redovisas av Naturhistoriska Riksmuseet, Thomas Petterson i CES-Sverige 2005.

### Bilder från CES-märkning vid Luspebryggan



Hans Gustafsson plockar ur en fågel som fångats i slöjnäten. Näten kontrolleras minst var 20:e minut.



Varje fågel mäts, vägs, köns- och ålderbestäms, fettklassas och förses med en aluminiumring. Här genomgår en sävsparv hela mätprogrammet.



Ung rosenfink.  
Fångad 11:e augusti.  
Vikt: 24,8 gram  
Vinge: 83 mm



Ung svarthätta.  
Fångad 28:e augusti  
Vikt: 17,5 gram  
Vinge: 78 mm



Ung ärtsångare  
Fångad 28:e augusti  
Vikt: 10,8 gram  
Vinge: 67 mm

**Instruktion**

(version 040404)

**Märkplats**

Märkplatsen kan utgöras av t.ex. bladvass, buskmark, lövskog eller hävdad strandäng. Det är en fördel om biotopen vid märkplatsen i största möjliga utsträckning utgörs av en och samma biototyp – den är då lätt att klassificera. Det är viktigt att märkplatsen inte förutses undergå några större förändringar de närmaste åren – hör t.ex. med markägaren. Biotopförändringar kan dock inte helt undvikas och beteckningen på en fångstplats kan därför behöva omprövas efter några år. Ett riktmärke kan därför vara att en CES-plats används med samma beteckning i högst fem år. Förändringar av andra skäl, exempelvis att öka eller minska antalet nät, omintetgör möjligheterna till bra jämförelser med tidigare år och bör vara väl genomtänkta. Rådgör gärna med projektledningen innan!

Områden och platser där fåglar koncentreras under flyttning, t.ex. uddar eller isolerade öar, undviks.

Nätens antal och placering är initialt valfritt och anpassas till respektive plats. Normalt är nät med maskvidd 16 mm ("småfågelnät") mest användbara, men även nät med större maskvidd (30 mm) kan användas. Näten skall vid varje fångstillfälle liksom efterföljande år vara exakt desamma vad gäller typ, antal, placering etc. Ingen annan nätfångst får äga rum närmare än 500 meter från denna plats. Efter sista fångstillfället i augusti och fram till årsskiftet gäller dock inte denna begränsning.

Det är av stor betydelse, när fångst skall bedrivas långsiktigt (flera år), att utförandet görs så bekvämt som möjligt. Välj därför en plats nära hemmet, nära farbar bilväg och använd ett lagom antal nät. Välj en tidpunkt på dygnet som passar bäst och ha gärna en medhjälpare som t.ex. kan avlösa Dig eller bistå då stora fångster kan bli fallet. Observera dock att det vid fångst alltid måste finnas en märkare med giltig ringmärkarlicens närvarande.

**Fångst**

Fångst skall ske tolv gånger, jämnt fördelade på månaderna maj, juni, juli och augusti, dvs. *i genomsnitt* tre gånger per månad eller var tionde dag. ***Undantag görs för CES-platser i norra Sverige (norr om 61:a breddgraden), där de två första besöken i maj kan utgå. Det räcker således med tio besök i Norrland.*** Mer än två veckor bör normalt inte förflyta mellan två fångstillfällen. Fångsten får förläggas till valfri tid på dygnet, men det är viktigt att tiden på dygnet är densamma år från år. Exempel: om fångsten första året förläggs till 10 morgnar och 2 eftermiddagar, måste motsvarande gälla även påföljande år. Det betyder samtidigt att om eftermiddagsfångsterna förlagts till exempelvis tredje gången i maj och första gången i augusti, så är det vid motsvarande tillfällen eftermiddagsfångsterna förläggs följande år. Fångsten skall vid varje tillfälle pågå i sex timmar. Om fångst måste avbrytas, t.ex. på grund av dåligt väder, bör minst fyra (4) timmar ha gått för att vara en "godkänd gång". I annat fall bör fångsten göras om snarast möjligt och de eventuellt fångade fåglarna vid det avbrutna tillfället bortses ifrån. Fångsten skall vara passiv, vilket bl. a. innebär att bandspelare inte används. *Standarden måste hållas strikt!*



**Protokoll*****Nymärkningar (märkprotokoll R5)***

Att fågeln ingår i CES-projektet markeras i reservkolumnen (kolumn 49) med koden 'C'. Exempelvis boungar som märks i nära anslutning till CES-platsen ingår inte i projektet! Endast de fåglar som fångas i näten ingår! På märkprotokollet redovisas, förutom det som normalt måste redovisas till RC, följande. Se gärna exempel på nästa sida.

**Ras/underart** (kolumn 23-27) anges i förekommande fall. Koder för art och ras, se t.ex. blanketterna T23 respektive T23, blad 2.

**Ålder** (kolumn 44-45); minimum är '10' resp. '2+'. Så långt möjligt bestäms äldre fåglar till '20' resp. '3+'. Glöm inte att ange '00' (och normalt koden 'E' under 'HP' i kolumn 48) när fågeln uppenbart just är utflugen. När både adulta och juvenila genomgår en komplett sommarruggning (t.ex. sånglärka, skägges och pilfink) kan åldersbestämning vara svår efter avslutad ruggning.

**Status** (kolumn 46; blank eller '1' (= "säkert häckande") enligt T82/T83).

**Varning** (kolumn 47). Parasiter (även enstaka fästingar eller lusflugor) och morfologiska avvikelser noteras med koden '5' i kolumn 47, med klartext i tilläggsrad (enligt instruktion i T82/T83). Som ett riktmärke kan gälla att något särskilt eftersök av parasiter eller särskild undersökning skall inte göras, utan man noterar endast det som upptäcks under den övriga hanteringen.

**Handpennerruggning** (kolumn 48; normalt '1' eller '2', "ruggar ej" resp. "ruggar"; behöver endast anges för arter/åldrar som normalt byter handpennor under sommarhalvåret, d. v. s. inte för t. ex. rörsångare, men för såväl unga som gamla skäggesar). Det är viktigt att '1' anges för att markera att ruggningen är undersökt – blankt betyder "okänt", dvs. ej undersökt! I sammanhanget bortses från den yttersta, lilla handpennan (1:a el. 10:e handpennan, beroende på vilken författare man läser).

**Reserv** (kolumn 49). Markera med koden 'C' att fågeln ingår i CES-Sverige.

**Vinglängd** (kolumn 50-53; W; metod 3, 'maxmetoden', enligt Svensson 1992).

**Vikt** (kolumn 54-57; D eller G – anges i decigram eller gram).

**Fett** (kolumn 58-61; F – skala 0-6).

**Kroppsfjädruggning** (kolumn 62-65); M – skala 0-6; endast för årsungar). Skalan kan vara svår att använda för vissa arter, men vi rekommenderar ändå att ett försök görs. Klassificeringen kan komma att användas för att i olika analyser välja ut fåglar av lokalt ursprung.

CES - Sverige3(5)

**Exempel** på protokoll såsom det i princip kan ta sig ut efter utskrift. Vid kontroll av redan ringmärkt fågel görs noteringar på samma sätt, med den enda skillnaden att siffran 2 noteras i Tr-kolumnen.

---

MÄRKPROTOKOLL SVS ÅR 1997 Mnr 450

THOMAS PETTERSSON

Serie XXX

---

| Ring     | Tr | Å  | M  | D  | T  | Art   | Sign | P<br>K | U<br>Å | D<br>SV | Ä<br>HR | Biometri     |
|----------|----|----|----|----|----|-------|------|--------|--------|---------|---------|--------------|
| 1EE57714 | 1  | 97 | 06 | 19 | 02 | SÅSPA | TPN  | F      | 3+     |         | 1C      | W077 D177 F0 |

---

**Kommentar:** en sävsparv, hona (F), åldersbestämd till förfjoling eller äldre (3+). Siffran 1 H-kolumnen anger att fågeln inte ruggar handpennor aktivt. Om så hade varit fallet hade siffran 2 noterats. Bokstaven C i R-kolumnen anger att fågeln fångats inom ramen för CES-Sverige. W anger vinglängd i millimeter enligt "metod" 3 (Svensson 1992). D anger vikt i decigram (tiondels gram). F anger fettklass i skalan 0-6.

---

BE 46631 1 97 08 06 04 ACSCI MHN 10 C W067 D110 F0 M5

**Kommentar:** en årsunge (10) av rörsångare, f. ö. som ovan, men här har också kropps fjäder-ruggning (M) noterats med 5 i skalan 0-6. Observera att det är bokstaven M som skall användas här, och inte t. ex. P, som anger ett annat mått (vingspetslängd)!

---

BE 46663 1 97 08 06 08 ACSCI MHN 10 5 C W065 D110 F0 M5  
BE 46663 8 97 08 06 08 KOND PARASIT,FÄSTING

**Kommentar:** som föregående, men här har även förekomst av en fästing noterats enligt följande: i V-kolumnen anges siffran 5, följt av en tilläggsrad (siffran 8 i Tr-kolumnen) med koden KOND. Därefter anges PARASIT och, efter kommatecknet, i klartext vad det handlar om.

---

1EE57703 1 97 05 15 08 BLMES TPN F 20 5 1C W064 D114 F0  
1EE57703 8 97 05 15 08 KOND FORM,KROKNÄBB

**Kommentar:** en blåmes, hona, bestämd till fjolåring (20). I övrigt som föregående, men här också en notering om morfologisk avvikelse (FORM).

---

BE 46687 1 97 08 17 05 ACSCI TPN 00 EC W061 D124 F0 M1  
**Kommentar:** en rörsångare, så nyligen, eller knappt, flygg att den bestämts till 00. Som en följd härav anges utvecklingsstadium (E) för pull. i H-kolumnen.

**Kontroller (blankett bifogas)**

Här redovisas samtliga kontroller, såväl egna som främmande, som görs inom ramen för projektet och på motsvarande sätt som i märkprotokollet.

Används Fagel2 kan kontroller dataläggas och därmed redovisas till RC i datalagd form tillsammans med märkdata. Observera att koden 'C' ska anges i reservkolumnen. Detta innebär att vi centralt kan extrahera de kontroller som gjorts inom CES-projektet.

**CES-Sverige-blanketten (bl\_h.xls)**

Denna blankett fylls i enligt följande:

**Märkplatsen** ges ett praktiskt, valfritt namn.

Nya **platsnummer** ges och fylls i centralt, annars se lokalförteckningen.

**Landskap** (gärna förkortningar á la VF; t.ex. Vstm, Dlr etc.).

**Län** (länsbokstav).

**Naturgeografisk region** anges centralt, alt. se lokalförteckningen.

**Koordinater** (latitud/longitud).

**5x5 km ruta** (enligt Rikets nät (=“atlasruta“)).

**Huvudbiotop** (den miljö som karakteriserar platsen).

**Antal nät** resp. **nätlängd** (ange gärna om annat än normalnät används).

**Parasiter/skador** (ange med Ja eller Nej om Du konsekvent givit akt på och i märk- och kontrollprotokoll noterat dessa företeelser, eller inte).

**Tid** (här anges den nyttjade fångsttiden på dygnet).

**Total**, dvs. efter 12 genomförda gånger, avser det totala antalet fångade (märkta eller kontrollerade) individer, inte en summering av de 12 gångernas fångster.

Eventuella **medhjälparens namn** kan t.ex. anges på blankettens baksida.

## Redovisning

**Alla märkningar och alla kontroller**, även de som görs inom CES-projektet, **redovisas till Ringmärkningscentralen**. Här gäller som vanligt att sommarens märkningar ska vara redovisade senast den 15 september.

Uppgifterna bör i första hand redovisas med hjälp av FAGEL 2 och i andra hand analogt (på papper).

**Viktigt!** Observera att samtliga nymärkningar och kontroller som görs inom ramen för *CES-Sverige*, markeras med ett 'C' i Reservkolumnen.

**Alltså!** Efter säsongens slut, dock senast den 15 september, sänds CES-blankett (finns i digital form på [www.nrm.se/rc/blanketter/blanketter.html](http://www.nrm.se/rc/blanketter/blanketter.html)) samt märk- och kontrolldata till

**Ringmärkningscentralen**  
**Naturhistoriska riksmuseet**  
**Box 50007**  
**104 05 STOCKHOLM**

Frågor, och annat, kan ställas till

Thomas Pettersson  
Härnevigatan 3 A  
723 41 Västerås

eller

Thord Fransson  
Ringmärkningscentralen  
Naturhistoriska riksmuseet  
Box 50007  
104 05 Stockholm

Tel. 021-138176 (hem)  
Tel. 070-5431464 (mobil)

Tel. 08-5195 4204

[thomas.pettersson@bredband.net](mailto:thomas.pettersson@bredband.net)

Fax. 08-666 42 44 (arb.)  
[thord.fransson@nrm.se](mailto:thord.fransson@nrm.se)

